

СИЛАБУС ДИСЦИПЛІНИ «Ландшафтна екологія»

Ступінь вищої освіти - Бакалавр

Спеціальність 101 Екологія

Освітня програма «Екологія»

Рік навчання 2, семестр 4

Форма навчання денна (денна, заочна)

Кількість кредитів ЄКТС 4

Мова викладання українська (українська, англійська, німецька)

Лектор курсу

Контактна інформація
лектора (e-mail)

Сторінка курсу в eLearn

канд. с.-г. наук, доцент Бережняк Євгеній Михайлович
genybereg1980@gmail.com

<https://elearn.nubip.edu.ua/mod/page/view.php?id=175410>

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ (до 1000 друкованих знаків)

Метою вивчення дисципліни є формування у студентів наукових знань, умінь та навичок щодо вивчення характерних процесів взаємодії між організмами всередині ландшафтів, вивчення загальної структури й основних принципів формування ландшафтів, їх властивостей, впливів різноманітних заходів на ландшафти та специфіку їх трансформацій внаслідок дії антропогенних чинників.

Завдання курсу:

ознайомити студентів зі змістом ландшафтної екології як науки, об'єктами її досліджень, загальними підходами до вивчення геоекологічних досліджень; вивчити морфологічну структуру ландшафтних екосистем, їх основних природних компонентів; ознайомити із функціонально-динамічними аспектами ландшафтної екології, обігом речовин та енергії у ландшафтних системах, сформувати уявлення про стійкість та динаміку ландшафтів, антропогенні зміни геоекологічного простору і його складових; надати практичні навички з ландшафтно-екологічних підходів до оптимізації регіональних геосистем.

Компетентності ОП:

Набуття компетентностей (відповідно до затвердженої Освітньо-професійної програми за спеціальністю 101 «Екологія»).

Інтегральна компетентність (ІК): здатність вирішувати практичні проблеми у сфері екології, охорони навколишнього середовища та збалансованого природокористування.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК01. Знання та розуміння предметної області та професійної діяльності.

ЗК06. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

Фахові (спеціальні) компетентності (ФК):

ФК02. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ФК20. Здатність проводити екологічний моніторинг та оцінювати поточний стан навколишнього середовища.

ФК21. Здатність обґрунтовувати необхідність та розробляти заходи, спрямовані на збереження ландшафтно-біологічного різноманіття та формування екологічної мережі.

Програмні результати навчання (ПРН) ОП:

ПРН3. Розуміти основні концепції, теоретичні та практичні проблеми в галузі природничих наук, що необхідні для аналізу і прийняття рішень в сфері екології, охорони довкілля та оптимального природокористування;

ПРН5. Знати концептуальні основи моніторингу та нормування антропогенного навантаження на довкілля;

ПРН6. Виявляти фактори, що визначають формування ландшафтно-біологічного різноманіття.

СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ

Тема	Години (лекції/ практичні / самостійні)	Результати навчання	Завдання	Оціню- вання
4 семестр				
Модуль 1. Історичні факти розвитку ландшафтної екології у світі та в Україні, різноманітність ландшафтів у просторі і часі та їх морфологічні особливості				
Тема 1. Історія розвитку предмет і завдання вивчення ландшафтної екології	2/4/10	Знати предмет і завдання вивчення ландшафтної екології. Розуміти відмінності у підходах вивчення й аналізу ландшафтно-екологічних досліджень у США, Німеччині та Україні. Розуміти основні риси ландшафтно-екологічного підходу до досліджень. Використовувати знання вчених-класиків вітчизняного та зарубіжного ландшафтознавства.	Здача практичної роботи №1. Дослідження компонентів природних комплексів регіону. Здача практичної роботи №2. Методи оцінювання ландшафтів за їх зображеннями Виконання самостійної роботи №1. Оцінювання ландшафтних екосистем за ілюстраціями методом семантичного диференціала	8 балів 8 балів 5 балів
Тема 2. Властивості і структура геосистем	2/4/10	Знати основні властивості геосистем. Розуміти структуру ландшафтної екології. Вміти застосовувати знання з ритмічних та циклічних природних змін. Розуміти суть ландшафтного та екологічного підходів до вивчення екосистем. Знати ієрархічну структуру ландшафтного територіального поділу. Використовувати знання щодо принципів досліджень природно-територіального комплексу	Здача практичної роботи №3. Аналіз різноманітності ландшафтів різних регіонів України Здача практичної роботи №4. Характеристика поширення природних і антропогенно-змінених ландшафтів на локальному рівні Виконання самостійної роботи №2. Вивчення умовних знаків на топографічній карті для характеристики ландшафтів	6 балів 7 балів 5 балів
Тема 3. Геохімічна класифікація фацій. Поняття геотопу.	2/4/10	Знати основні причини фаціальної диференціації ландшафтів. Розуміти принципи взаємодії природних компонентів і чинників формування ландшафту. Знати особливості фації, як найменшої одиниці ландшафту. Вміти виділяти фації у природних умовах і їх описувати.	Здача практичної роботи №5. Використання індикаторів біологічної різноманітності ландшафтних екосистем Здача практичної роботи №6. Аналіз різноманітності і роздрібненості ландшафтних екосистем	6 балів 8 балів

		Розуміти суть геохімічної класифікації фацій. Вміти використовуватисхему розподілу елементарних ландшафтів по рельєфу. Володіти знаннями і розуміти значення поняття «геотоп».	Виконання самостійної роботи №3. Оцінка лісистості території областей України	5 балів
Тема 4. Вертикальні структури ландшафту	2/4 /10	Знати основні положення вертикальної (топічної) структури. Розуміти суть понять «геомаси» та «геогоризонти». Розуміти суть геокомпонентного способу поділу вертикальних структур. Знати речовино-фазовий (геомасовий) спосіб виділення вертикальних геосистем. Знати суть просторово-об'ємного способу диференціації геосистем. Розуміти за якими принципами виділяють верхні та нижні межі геосистем. Оперувати поняттями про яруси, шари і геогоризонти.	Здача практичної роботи №7. Побудова екологічного профілю за градієнтом перерозподілу вологи та твердих речовин по катені Здача практичної роботи №8. Висотна поясність гірських ландшафтів Проведення тестування за Модуль 1 в системі E-learn. Разом: 100 балів	6 балів 6 балів 30 балів
Модуль 2. Вивчення основних процесів у ландшафтах, їх функціонування, динаміка, стійкість і перетворення внаслідок антропогенної діяльності				
Тема 5. Характеристика енергетичних процесів у ландшафті	2/4/5	Розуміти процеси енергообміну і теплообміну у ландшафтах. Знати загальну схему потоків енергії. Розуміти вплив антропогенного чинника на енергетичні процеси в ландшафті. Використовувати поділ геосистем за ступенем поглинання сонячної радіації у майбутніх дослідженнях.	Здача практичної роботи №9. Методи вивчення ландшафтних екосистем за сусідством Здача практичної роботи №10. Методи аналізу антропогенної трансформації ландшафтних екосистем Виконання самостійної роботи №4. Розрахунок антропогенних навантажень на ландшафтні екосистеми	5 балів 7 балів 5 балів
Тема 6. Вологообіг і речовинообіг у ландшафті	2/4 /10	Знати вчених, які займалися вивченням водного режиму ґрунтів ландшафтах. Знати суть внутрішньо-ландшафтного вологообігу. Розуміти основні ланки процесу, вологообміну (на прикладі широколистяного лісу). Знати характеристики використання й стоку води у типах різних ландшафтах.	Здача практичної роботи №11. Методи аналізу гемеробії ландшафтних екосистем основі класифікації Г. Сукоппа Здача практичної роботи №12. Аналіз співвідношення природних і антропогенних ландшафтних екосистем області і району звідки	7 балів

		Знати типи водного режиму у ландшафтах. Вміти застосовувати класифікацію ландшафтів за водозабезпеченням рослинних угруповань. Розуміти особливості біогенного обігу речовин, процесифотосинтезу і біологічного метаболізму. Знати типологію геосистем за особливостями біогенного обігу таабіотичної міграції речовин. Володіти знаннями щодо класифікації умов місцезростань рослин за багатством ґрунту елементами живлення, за Д.М. Цигановим	родом студент та їх порівняння із оптимальними показниками	8 балів
Тема 7. Макроклімат імікроклімат ландшафтів	1/2/5	Знати роль клімату у формуванні ландшафтів. Розуміти значення мікроклімату у більшості процесів, щовідбуваються у ландшафтах. Розуміти кліматичну локальну дію вітрозахисних смуг.	Здача практичної роботи №13. Моніторинг ландшафтних екосистем: планування і збирання первинної інформації Виконання самостійної роботи №5. Важливість даних досліджень Центральної геофізичної обсерваторії для різних ландшафтних комплексів	8 балів 5 балів
Тема 8. Характеристика антропогенних ландшафтів	2/4/15	Знати головні складові функціонування ландшафтів і взаємозв'язків між організмами в них. Розуміти суть мінерального обміну у ландшафтах. Знати як здійснюється розвиток ландшафтів. Розуміти основи сукцесії геосистем.	Здача практичної роботи №14. Вивчення компонентів ландшафтів та характерних процесів безпосередньо в натурних умовах (на прикладі Голосіївського лісу) Здача практичної роботи №15. Визначення екологічної стійкості агроландшафтів та їх оптимізація шляхом заліснення Виконання самостійної роботи №6. Таксономічні одиниці антропогенних ландшафтів. Зональні антропогенні ландшафти. Проведення тестування за Модуль 2 в системі E-learn. Разом: 100 балів	12 балів 6 балів 5 балів 30 балів

Всього за семестр				70
Екзамен				30
Всього за курс				100

ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Політика щодо дедлайнів та перескладання:	Роботи, які здаються із порушенням термінів виконання завдань більше, ніж на тиждень без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (максимум – 20% від максимуму). Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний або ж сімейні проблеми).
Політика щодо академічної доброчесності:	Списування під час написання модульних тестових робіт та фінального іспиту – заборонено . Також заборонено і використання мобільних девайсів у ці періоди.
Політика щодо відвідування:	Відвідування занять є обов’язковим. За об’єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із деканом факультету). У випадку порушень і зловживань (невідвідування занять більше 50% часу – недопущення до іспиту)

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ СТУДЕНТІВ

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна за результати складання екзаменів заліків	
	екзаменів	заліків
90-100	відмінно	зараховано
74-89	добре	
60-73	задовільно	
0-59	незадовільно	не зараховано

